

Astrid Stampe Feddersens formandsberetning ved Dansk Kvindesamfunds Fællesmøde

Taler

Astrid Stampe Feddersen
Formand for Dansk
Kvindesamfund

Dato

15. juni 1915

Sted

Aarhus

Ingen af os havde vist tænkt sig, da vi ifjor samledes til Fællesmøde i Odense, at vi igen i Aar skulde samles under Trykket af den forfærdelige Verdensulykke, som denne grufulde Krig er! Om to Maaneder har den varet i samfulde to Aar og fyldt Verden med Sorg, Lidelse og Elendighed, og selv i de Lande, som har været saa lykkelige at kunne holde sig neutrale, hemmet Fredens Arbejde.

Trods alt var der dog Fest over vort Fællesmøde ifjor. Vi Kvinder havde endelig naaet det, vi saa mange Aar havde kæmpet for: politisk Ligestilling med Mændene, og det kastede en egen Glans over vort Møde, at vi vidste, at det var grundlovsvedtaget, at inden Aaret var omme skulde vi Kvinder gaa til Valg som Mændenes Ligestillede, og den 5. Juni 1916 skulde den Rigsdag samles, som vi Kvinder havde været med til at vælge. Men Krigen, som hindrer frit menneskeligt Liv, selv i de neutrale Lande, lagde ogsaa sin dødbringende Haand paa Kvindernes unge Frihed. Regering og Rigsdag enedes om at udsætte Valget efter den nye Grundlov i det mindste til 1917 for ikke at udsætte Landet for de Vanskeligheder et Kampvalg, en Styrkeprøve mellem Partierne, hvor der maaske vilde falde mange uforsigtige Ytringer, kunde volde.

D. K. mente ikke, at vi Kvinder, der endnu er politisk uansvarlige og ikke har større Kendskab til de vanskelige udenrigske Forhold, end Aviserne giver, turde protestere paa anden Maade end i Kv. og Sf., og dette har vi gjort, men vi følte og føler en dyb Skuffelse over stadig at skulle se Statsskibet styret af en Rigsdag og Regering, hvor Kvinderne er aldeles uden den Indflydelse, som det er vor lovlige Ret at udøve.

Dette har naturligvis lagt sin lammende Haand paa D. K.s politiske

Virksomhed, men lidt har vi dog faaet udrettet Blandt de mange Udvalg, som nedsattes ved vort første Fællesstyrelsesmøde efter Odensemødet, nedsattes ogsaa et Udvalg til at virke for, at de *kvindelige Synsmaader blev repræsenterede paa Rigsdagen*. Udvalget holdt Møde med indbudte Repræsentanter for de forskellige politiske Partier, som alle efter Indbydelse havde sendt en Repræsentant paa nær Socialdemokraterne. Man forelagde dem D. K.s Odenseprogram og bad dem virke for, at deres Partier stillede sig velvillig overfor de forskellige Punkter deri, hvilket de lovede. Derefter sendte D. K. sit Program til Formændene for de politiske Organisationer med samme Anmodning. Og vi har haft den store Tilfredsstillelse, at de tre Partier i deres Arbejdsprogrammer har optaget fra vort Program Kravet om Kvinders retslige Ligestilling med Mænd. Et enkelt Parti (Venstre) har desuden lovet at ville støtte Kvinders Stræben efter at uddanne sig til deres særlige Gerning i Hjemmet; det konservative Folkeparti har udtalt at ville støtte Kvindernes Stræben efter at udvikle og dygtiggøre sig til den frie, selvstændige Samfundsborgers Arbejde og Ansvar. Det radikale Parti har særlig fremhævet Kvinders lige Adgang med Mænd til at beklæde Embeder.

Det socialdemokratiske Parti har ikke udtalt sig om Kvinderne paa sit Program, men af deres Repræsentanters Udtalelser paa Rigsdagen fremgaar det, at dette Parti ikke stiller sig mindre velvillig overfor Gennemførelsen af Kvinders fulde Ligestilling med Mænd end de andre Partier.

Dansk Kvindesamfund har ogsaa rettet Anmodning til Formændene for de politiske Partier om ved de kommende Valg at stille kvindelige Kandidater op.

Det samme Udvalg havde ogsaa forberedt sig paa, at D. K. ved det ventede Rigsdagsvalg skulde *adspørge Kandidaterne, om de vilde virke* for flere forskellige Ting, som særlig vedrørte Kvinderne, saasom Kvinders Adgang til Embeder, lige Løn for lige Arbejde, Hustruens Retsstilling og Raadigheden over Børnene o. s. v., o. s. v. Men da Valget ikke blev til noget, faldt dette bort.

Der er af Afholdsorganisationerne blevet rettet Anmodning til D. K. om at adspørge ved Valgene, om Kandidaten vil virke for Spiritusforbud, ligesom Foreningen „Svalen” har anmodet os om at adspørge, om Kandidaten vil virke for Dyreværn, idet man har gjort gældende, at det var Sager, der laa Kvinderne saa nær. Det gør de ogsaa, lige saa vel som Fredssagen, men D. K. har maattet svare til disse som til tidligere Anmodninger, at vi kun virker for Sager, der

kommer ind under *Kvindesagen* — Kvindens Ligestilling med Manden — og ikke kan optage andre Sager paa vort Arbejdsprogram, *dels* fordi vi har fuldt op af Arbejde og ikke kan overkomme mere, *dels* fordi det vilde virke *splittende*, om vi optog disse Sager, om hvilke der er delte Meninger imellem D. K.s Medlemmer. Vi knyttes alle sammen af vort ene store Maal: „Lige Ret for Mand og Kvinde”, alle politiske Partier, Forbudstilhængere og Modstandere, forsvarsnihilistiske Fredsvenner og forsvarsvenlige Fredsvenner, alle kan vi arbejde sammen, naar vi holder vort store Formaal rent og klart og kun arbejder for det.

Har vi end — paa Grund af Forholdene — ikke kunnet arbejde direkte politisk, saa har vi samlet vore Kræfter paa det indirekte, politiske Arbejde, nemlig paa at oplyse Kvinderne rundt om i Kredsene om det Samfund, hvis Styrelse de nu er kaldede til at faa indflydelse paa. D. K. har særlig sat sine Kræfter ind paa at faa *oprettet Kursus i Samfundslære*. I Efterhøst blev der nedsat et Udvalg, som Skolebestyrer Iversen, Lyngby, blev Medlem af. Han har i flere Aar ledet et Kursus i Samfundslære i Lyngby, som har givet saa udmærkede Resultater, og i Samraad med ham sendte Udvalget i Efterhøst alle Kredsene *en Plan for slige Kursus*, og han har tillige udarbejdet *en Ledetraad i Samfundslære* indeholdende en Gennemgang af Grundloven indtil Par. 40, og en Fortsættelse af denne Ledetraad vil med det første blive udsendt.

Fuldt saa grundig som Udvalget havde tænkt sig det, er disse Kursus i Samfundslære ikke bleven gennemførte, men der er dog udført et godt Arbejde paa det Omraade ude i Kredsene Der er bleven udsendt Forespørgsel til alle Kredsene om, hvorvidt der har været afholdt Kursus i Samfundslære, hvilken Plan man har fulgt o. s. v. 56 Kredse har svaret. 23 af disse har haft en Slags Kursus eller oplysende Foredrag med Spørgetime. Af disse 23 har igen kun 10, været helt eller delvis, saaledes, som Udvalget har tænkt sig. I første Linie staar her Lyngby Kredsen, derefter Aale, Helsingør, Nr. Sundby, Nordby paa Fanø; Ulfborg, Struer, Stubbekøbing, Thisted og Roskilde. I Aale Kredsen har man forfattet et kortfattet Uddrag af vor Forfatnings Historie. De øvrige 13 hører nærmest ind under Betegnelsen: „Oplysende Foredrag med Spørgetime”. Ungdomsudvalget i Kbhvns. Kredsen har afholdt to Kursus i Samfundslære, og D. K.s Hovedkontor har faaet et ganske udmærket Kursus med Skolebestyrer Iversen som Lærer. D. K. har Planer om til næste Aar at faa hele denne Virksomhed, som vi anser for noget af det, der i Øjeblikket er det vigtigste, udvidet og vil derfor søge at skaffe os nogen pekuniær Støtte. Men da det endnu

kun er *Planer*, vil vi ikke omtale dem videre. — Af andet politisk Oplysningsarbejde maa nævnes, at flere af Kredsene, f. Eks. Københavns Kreds har faaet en *Politiker af hvert Parti* til at holde Foredrag, for at Kvinderne kunde danne sig en selvstændig Mening om vore politiske Forhold.

Med vor smukke, stolte Plan: som et Minde om, at vi Kvinder har faaet politisk Valgret og Valgbarhed, at rejse *en Statue af Dronning Margrethe* paa Slotsholmen midt i Danmarks Hovedstad, kan der nu under Krigen ikke arbejdes noget videre, da man i denne Dyrtdid ikke kan begynde paa en Indsamling. Men der er dannet et Forbund af kvindelige Landsorganisationer i hele Landet, og det er dette Forbunds Plan at se at faa indsamlet saa mange Penge, at der kan udskrives en Konkurrence mellem Billedhuggere.

Saa har D. K. haft sit vanlige Arbejde: *At staa paa Vagt*. Et Led i dette Arbejde er det, at Fællesstyrelsen d. 9. Juli 1915 indgav et Andragende til det Udvalg Landstinget havde nedsat, om Forslag til Lov om den kommunale Beskatning, og bad om, at der i Loven maatte blive indsat en Bestemmelse om, at *den gifte Kvinde maatte betale sin Skat uafhængig af Manden*: Loven siger nemlig, at Manden betaler Skat baade af sin Hustrus Særindtægt og af deres fælles Indtægt. Og saa kan det hænde, at Hustruen mister sin kommunale Valgret, naar Manden ikke har betalt Skat, ja, det vides at være hændt, at en Mand, som ikke ønskede, at hans Hustru skulde udøve sin kom. Valgret, har undladt at betale Skat, Men Landstingets Udvalg har ikke under hele sidste Rigsdagssamling afgivet nogen Betænkning, hvorfor D. Kv.s Udvalg intet videre har kunnet foretage sig.

I Anledning af *Retsreformens* Vedtagelse har D. K. indgivet et Andragende til Justitsministeren, hvori D. K. peger paa flere Paragrafer, hvori Ordet „Mænd” bruges, hvilket synes at udelukke Kvinder. Det synes ifølge „Lov om Rettens Pleje” som om kun *Mænd* kan beklæde „Dommerembeder ved Landets samtlige Retter”, som om kun Mænd kan blive Justitssekretærer og Fuldmægtige ved Højesteret, Landretterne o. s. v., o. s. v., Retsvidner, offentlige Anklagere, Politimestre, Medlemmer af Forligskommissionen, samt Vidner og Vurderingsmænd ved Ekskutionsforretninger. — I alle disse Paragrafer bruges Ordet Mænd; men da alle Partierne i sine Programmer har optaget Kvindens retslige Ligestilling med Manden, maa man antage, at det alene bør opfattes som Gentagelser af en i, den tidligere Lov anvendt Sprogbrug, som er bleven staaende uforandret overalt, hvor der ikke er Tale om Indførelse af et nyt Krav.

D. K. ansøger derfor i sit Andragende om, enten at Ordet „Mænd” de paagældende Steder maa blive ombyttet med et Ord, som ogsaa omfatter Kvinder, eller at Loven maa blive ledsaget af en Tilkendegivelse af, at Ordet Mand skal opfattes i Betydningen Menneske, hvilket det betød i gamle Dage og endnu stundom betyder i vor nuværende Sprogbrug (f. Eks. Formand), saaledes at det ikke udelukker Ansættelsen af en Kvinde, hvor en slig ønsker at søge Stillingen og er vel egnet dertil.

Overfor „*Den skandinaviske Familieretskommission*” har D. K. ogsaa søgt at fremkomme med sine Synspunkter. — I Septbr. 1915 modtog D. K. fra Fru Estrid Hein, Medlem af den skandinaviske Familieretskommission, Kommissionens Udkast til en Lov om Formueforholdet mellem Ægtefæller. Udkastet havde en rent foreløbig Karakter og maatte behandles med stor Diskretion, da en Kommission selvfølgelig ikke ønsker sine Overvejelser og Meninger drøftede af udenforstaaende, saa længe Arbejdet endnu er paa de rent forberedende Trin.

D. K.s Familieretsudvalg udarbejdede en udførlig og motiveret Betænkning over de Spørgsmaal, der er af Interesse for Kvinderne, og denne Betænkning blev, efter at have været forelagt Forretningsudvalget, sendt til Fru Hein, der har bragt vore Ønsker videre til Kommissionen.

Men selv om selve *Kommissionens foreløbige* Forslag er udelukket fra almindelig Drøftelse, er der selvfølgelig intet i Vejen for, at Spørgsmaalene om Ændringen af Formueforholdet mellem Ægtefæller kan drøftes i Dansk Kvindesamfund, og dette har ogsaa i nogen Grad fundet Sted, dels ved Artikler i „Kvinden og Samf.”, dels ved Foredrag i Kredsene og endelig ved Januarmødet, hvor Fru Valfrid Palmgren Munch-Petersen fremhævede de Ønsker, der særlig ligger Kvinderne paa Hjerte. Endelig skal i denne Forbindelse nævnes den vellykkede Fest, som D. K. i Decbr. 1915 gav for Familieretskommissionens Medlemmer, ved hvilken Lejlighed Familieretsudvalgets Formand Fru Holten-Bechtolsheim, f. Rickmann, pegede paa de Punkter, der i Udvalgets Betænkninger er lagt mest Vægt paa.

Ved Formandsmødet gjorde D. K. en lille *Fest for de islandske Kvinder* for at udtale vor store Glæde over, at vore Søstre paa Island havde faaet politisk Valgret og Valgbarhed, ligesom de danske Kvinder. Og det var en Fornøjelse at se en hel Del af de unge islandske Kvinder, der er bosiddende her i Kbhvn., som

vore Gæster, nogle endogsaa i den smukke ejendommelige Nationaldragt og faa Lejlighed til en Gang at lægge for Dagen, hvor varmt vi føler for det gamle og dog saa ungdomsfriske islandske Folk, der under Frihedens Fane udvikler sig med rivende Fart.

De husker nok, at det paa Mødet paa Marienlyst 1914 efter det nordiske Kvindesagsmøde af Tillidsmændene fra de forskellige Organisationer i alle de nordiske Lande enstemmig vedtoges, at vi skulde se at danne *en fast nordisk Organisation*, som kunde holde Sambaandet mellem de nordiske Folk vedlige og være det Redskab, hvorigennem vi virkede, naar vi ønskede at træde op i Fællesskab. Alle Organisationerne lovede hver at indsende sit Forslag til D. K. Men saa kom Krigen, og kun fra et Land — Finland — fik vi et Forslag, de andre foreslog, at vi skulde vente til efter Krigen. Men Krigen synes jo ikke at ville holde op, og D. K. syntes saa, at det var galt, at det nordiske Samarbejde, der var saa godt begyndt i 1914, skulde visne hen og hvile i aarevis. Dertil kom, at D. K. syntes, at det kunde være af Betydning, mens den *skandinaviske Familieretskommission* sad, at fremkomme med en fælles nordisk Udtalelse om, hvad der — paa det familieretlige Omraade —, var de nordiske Kvinders Mindstekrav. D. K. sendte derfor i Novbr. i Fjor en Skrivelse til alle Repræsentanter, der deltog i Mødet paa Marienlyst 1914, med Forespørgsel om hver Organisation vilde sende en Tillidsmand herved som D. K.s Gæst i Januar 1916 for at vi kunde forhandle om at danne en nordisk Organisation og om at fremkomme med en fælles nordisk Udtalelse til Familieretskommissionen. — Desværre sendte kun Sverige Tillidsmænd herved, men vi udarbejdede sammen paa Grundlag af det finske Forslag om Organisation, et Forslag, som vi derefter har sendt til Finlands, Norges og Islands Repræsentanter. Vi har ikke endnu faaet Svar, men der er Udsigt til, at der inden Aaret 1916 løber ud, bliver et mindre nordisk Møde i Stockholm, hvor Formerne for den nordiske Organisation saa skulde vedtages.

Den fælles nordiske Udtalelse om Kvindernes Mindstekrav til Familieretskommissionen viste det sig ikke at være saa let at faa istand, dels paa Grund af et lidt forskelligt Syn paa, hvad vi mente var det *mindste*, Kvinderne kunde kræve, og dels fordi Norge ikke havde sendt nogen Repræsentant; senere har vi dog faaet personlig og skriftlig Forbindelse med Norge, der viser at ogsaa der finder man Tanken god.

Imidlertid udviklede Forholdene i Sverige sig saa hurtigt, at svenske Kvinder

maatte *skyndsomst* indsende deres Udtalelse, hvis den skulde blive af Værdi, — Man arbejdede nu paa, at Danmark og Norge i Fællesskab skal indgive deres og henvise til den svenske. — Dette vil ogsaa give D. K. Lejlighed til at udtale sig *officielt* og *direkte* til Kommissionen, hvilket ikke kunde ske gennem det fortrolige iøvrigt meget værdifulde Samarbejde med et enkelt Medlem af Kommissionen, som jeg nys omtalte. Det nordiske Udvalg bad Familieretsudvalget, hvis Formand havde tiltraadt dette Udvalg, om at forme vor og pege paa, at de andre nordiske Lande ogsaa havde sendt eller vilde sende en Udtalelse. —

De synes maaske at vore Resultater kun er smaa, men det er ikke saa let at faa saa mange Hoveder under en Hat. Vort Arbejde med den nordiske Sag har ikke været ringe, og det vil sikkert krones med Held, naar vi giver Tid. Et kan De stole paa; det nordiske Samarbejde skal ikke blive glemt eller slyttet hen; vi vil altid være vaagne og ivrige for at opdyrke den Mark, som vil kunne give saa rig Frugt. —

Paa det *praktiske Omraade* har D. K. arbejdet støt og roligt som altid, og der har været holdt Kursus over hele Landet. Der har været afholdt *statsunderstøttede Kursus ialt paa 31 Steder*: 18 Steder Kursus i Husholdnings og Sundhedslære med ialt ca. 800 Elever og 13 Steder Kursus i Syning med ialt ca. 200 Elever. —

Den praktiske Ledelse er nu lagt ind under Hovedkontoret, og dette har øget Kontorets Arbejde en Del, men Systemet syntes at virke udmærket. Desværre har der været flere Udgifter for Kontoret, som jo vil mærkes paa Regnskabet. Vor Skrivemaskine var slidt op, og vi maatte købe en ny, og Afgiften for Telefon er sat op, da vi havde mere end 2000 Samtaler. Huslejen er ogsaa sat op, men om vor — som sædvanlig — sørgelige økonomiske Stilling er det iøvrigt forbeholdt Kassereren at tale.

Jeg maa ogsaa nævne, at D. K. har *modtaget to Gaver*. Dagmar Hjorts Mand har givet os Restoplaget af sin afdøde Hustrus Bog: *Kvinderetsbevægelsen i Amerika*, hvilket vi i høj Grad paaskønner, og der er blevet sendt et Eksemplar til hver af Fællestyrelsens Medlemmer. Der findes endnu en Del Eksemplarer, og hvis nogen sætter Pris paa at eje den aldeles udmærkede Bog, bedes De henvende sig til Hovedkontoret. Frkn. *Laurberg* og *Gad* har givet os Filmen til Valgrettoget den 5. Juni paa Amalienborg Slotsplads, og det er en stor Fornøjelse at eje den. Jeg haaber, at det vil lykkes os at vise den til

Tillidsmændene ved dette Møde, og det vil sikkert mere dem, der ikke var med hin mindeværdige Dag, at se hvor smukt, stilfuldt og imponerende det hele gik til.

De har nok lagt Mærke til, at Geheimekonferensraadinde *Andræs Mindelegat ved Brødrene Andræs* smukke og rigelige Gave er vokset, saa at vi i Aar har haft den store Glæde at kunne uddele 1700 Kr., men til næste Aar vil den Sum, D. K. faar at raade over, igen blive øget.

Som De tidligere har hørt, blev der i 1913 i afdøde Lærer Ludvig Triers Bo oprettet et Legat, kaldet „Ludvig Triers Legat til Fremme af Kvinders økonomiske Selvstændighed”. Og D. K. anmodedes om at styre dette Legat og uddele Renten af Kapitalen, naar denne engang blev ledig. Foreløbig skulde nogle Slægtninge af Ludvig Trier nyde Renten, saa længe de levede. Nu er imidlertid en Kapital paa omkring 14,000 Kr. i Februar i Aar bleven ledig ved en Legatnyders Død; den vil i Juni Termin blive udbetalt til D. K., og vi vil altsaa til næste Aar faa en endnu større Sum at uddele til hint udmærkede Formaal.

Det er en meget stor Glæde, at der gives Mennesker, som tænker paa at støtte uformuende Kvinder i deres haarde Kamp for at uddanne sig, og jeg vilde kun inderlig ønske, at mange vilde følge efter i deres Spor. Ganske vist er det for det meste Mænd, der ejer Penge, og Kvinder har sjældent meget at raade over. Men det er dog underligt, at de, som hidtil har givet os Penge til at støtte *Kvindes* Uddannelse til Selverhverv, kun er *Mænd*. Gid der blandt velhavende, barnløse Kvinder maatte findes nogle, som fik en saa dyb Følelse af, hvor haardt det er for en Kvinde, der skal uddanne sig til Selverhverv, at maatte kæmpe med smaa Kaar, at de i deres Testamente bestemte en Sum til at øge vore to udmærkede Legater med.

Fjorten nye Kredse er stiftet siden sidste Fællesmøde.

De fleste af dem har Repræsentanter paa dette Møde, og jeg byder herved disse nye Kræfter i vort Arbejde *hjertelig velkommen*.

Vi havde haabet paa en større Tilvækst, men dels har Krigen sikkert ogsaa her virket hæmmende, dels har mange haft det Fejlsyn, at naar vi først havde faaet Valgretten, saa var Maalet naaet, og der var ikke mere at arbejde for. Men hvor

tager de dog Fejl! Hvor vilde det være sørgeligt, om vi Kvinder nu, da der ligger saa meget Arbejde for os: Arbejde for at oplyse Kvinderne og Vagttjeneste for at passe paa, — om vi nu splittedes for alle Vinde og lod de enkelte sejle sin egen Sø. Nej, D. K. er et grundmuret Hus bygget paa den faste Grund af stille, trofast, slidsomt Arbejde, som Modgang og Skuffelser ikke har kunnet styrte i Grus. Skulde saa Medgangen kunne det? Nej, Medgangen maa lære os at fordoble vore Kræfter, saa at vi sætter alt ind paa at faa flere Kredse og flere Medlemmer, som knyttes fast og inderlig sammen i Arbejdet for at oplyse Kvinderne og holde et vaagent Øje med, hvor Kvinder bliver forbigaaede eller glemte. Samfundet er, som Manden har skabt det, og Manden har skabt det efter sit Hoved og til sit Tarv: der vil løbe meget Vand i Stranden, inden Kvinden faar tilkæmpet sig den Plads, tilkommer hende, og kan udøve den Indflydelse gennem sin Moderlighed, som i saa høj Grad tiltrænges, og først naar det Maal naas, er D. K.s Arbejde overflødigt. Lad os derfor holde trofast ud; være glade over det gode Vaaben, vi har faaet i Valgretten og stadig lægge flere og flere Kredse og Medlemmer til vor lille Flok.

Kilde

Kvinden og Samfundet: 32. årg., nr. 12: ss. 172-175. Udg. af Dansk Kvindesamfund. 30. juni 1916.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Beretningstale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/astrid-stampe-feddersens-formandsberetning-ved-dansk-kvindesamfunds-faellesmode>